

Козловський К.В.*

СУТНІСТЬ, ЗМІСТ ТА ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Однією з основних ознак функціонування світового господарства другої половини ХХ століття є інтенсивний розвиток міжнародних економічних відносин. Відбувається розширення та поглиблення економічного співробітництва між країнами, групами країн, економічними угрупованнями, окремими фірмами та організаціями. Ці процеси знаходять прояв у поглибленні міжнародного поділу праці, інтернаціоналізації господарського життя, збільшенні ступеню відкритості національних економік, їх зближенні та взаємозалежності, розвитку та укріпленні регіональних міжнародних структур. **Передумови інтеграції:**

близькість рівнів економічного розвитку і ступеня ринкової зрілості країн, що інтегруються. За рідкісним винятком (НАФТА) міждержавна інтеграція розвивається або між промислово розвинутими, або між країнами, що розвиваються;

географічна близькість країн, що інтегруються, наявність у більшості випадків загального кордону й історично сформованих економічних зв'язків;

спільність економічних і інших проблем, що постають перед країнами в області розвитку, фінансування, регулювання економіки, політичного співробітництва і т. д. Економічна інтеграція покликана вирішити набір конкретних проблем, що реально постають перед країнами, що інтегруються;

демонстраційний ефект. У країнах, що створили інтеграційні об'єднання, звичайно відбуваються позитивні зрушення (прискорення темпів економічного зростання, зниження інфляції, зростання зайнятості і т. д.), що робить певний психологічний вплив на інші країни. Демонстраційний ефект виявив себе, наприклад, у бажанні країн колишнього СРСР якнайшвидше стати членами ЄС, навіть не маючи для цього макроекономічних передумов;

«ефект доміно». Після того, як більшість країн того чи іншого регіону стали членами інтеграційного об'єднання, інші країни, що залишилися за його межами, зазнають деяких труднощів, пов'язаних з переорієнтацією економічних зв'язків країн, що входять в угруповання, одна на одну. Це нерідко приводить навіть до скорочення торгівлі країн, що залишилися за межами інтеграції. У результаті вони також змушені вступити в інтеграційне об'єднання. Наприклад, після вступу Мексики в НАФТА, багато латиноамериканських країн поспішили укласти з нею угоди про торгівлю.

Міжнародна економічна інтеграція стає імперативом сучасної економічної системи, важливим фактором економічного розвитку, та укріплення економічного потенціалу розвинутих держав.

Міжнародна економічна інтеграція (інтеграція в перекладі з латинської означає взаємопереплетіння, об'єднання окремих частин в єдине ціле) – це етап у процесі розвитку міжнародного поділу праці, для якого характерним є утворення однорідного, внутрішньоєдиного господарського організму, що охоплює декілька країн, виникнення цілісності

* здобувач кафедри міжнародного бізнесу Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: проф. Ступницький О.І.

відокремленого комплексу держав. Хронологічно інтеграційний тип міжнародних економічних відносин почав формуватися після другої світової війни. В основі інтеграції лежать об'єктивні потреби розвитку продуктивних сил.

У загальному вигляді об'єктивну причину міжнародної економічної інтеграції можна визначити як необхідність подолання суперечності між очевидними реальними вигодами для підприємств від участі в міжнародному поділі праці та негативними факторами міжнародної економічної взаємодії – територіальною віддаленістю, меншою мобільністю факторів виробництва і ресурсів, митних та валютних обмежень тощо.

Об'єктивно подолати цю суперечність можливо двома шляхами:

1. створенням і розвитком ТНК;
2. міждержавними узгодженими заходами щодо цілеспрямованого формування світогосподарського ринкового (економічного, правового, інформаційного, політичного, психологічного) простору в крупних регіонах світу.

Поєднання цих двох напрямків і забезпечило перехід до вищого, більш ефективного та перспективного стану міжнародних економічних відносин — міжнародної економічної інтеграції. Інтеграційні процеси за своєю природою – явище складне та суперечливе. Їх розгортання та розвиток може бути зумовлене:

- економічними;
- політичними чинниками.

Міжнародна економічна інтеграція означає взаємоприспосовування національних економік, підключення їх до єдиного процесу відтворення. Це передбачає певну територіальну, економічну, структурну, технологічну спорідненість країн-учасниць міжнародної інтеграції і пояснює її регіональний характер.

Сукупність нижчезазначених чинників:

1. участь в міжнародному поділі праці
2. спорідненість економічних структур
3. технологічна подібність країн-партнерів
4. близькість споживчих переваг формується, як правило, в регіональному масштабі і просуває світогосподарські зв'язки до інтеграційного типу розвитку.

Регіональний характер міжнародної економічної інтеграції пов'язується також з тим, що інтернаціоналізація виробництва здійснюється нерівномірно і передумови для інтеграції складаються в першу чергу в тих регіонах, де найбільш тісні економічні зв'язки.

Ознаками інтеграції є:

1. взаємопроникнення і переплетіння національних виробничих процесів;
2. широкий розвиток міжнародної спеціалізації і кооперації у виробництві, науці, техніці на основі найбільш прогресивних їх форм;
3. глибокі структурні зрушення в економічних системах країн-учасниць;
4. необхідність цілеспрямованого регулювання інтеграційного процесу, розробка скоординованої економічної стратегії та політики;
5. регіональність територіальних масштабів.

Інтеграційний процес охоплює такі ланки економічної системи:

- виробництво;
- сферу обігу;
- сферу прийняття рішень.

Підсумовуючи сказане, **економічна інтеграція** – це процес економічної взаємодії країн, що приводить до зближення господарських механізмів, який приймає форму міждержавних угод і узгоджено регульований міждержавними органами.

Економічна інтеграція характеризується деякими істотними ознаками, що у сукупності відрізняють її від інших форм економічної взаємодії країн: взаємопроникненням і пе-

реплетенням національних виробничих процесів; широким розвитком міжнародної спеціалізації і кооперації у виробництві, науці і техніці на основі найбільш прогресивних і глибоких їхніх форм; глибокими структурними змінами в економіці країн-учасниць; необхідністю цілеспрямованого регулювання інтеграційного процесу, розробки скоординованої економічної стратегії і політики; регіональністю просторових масштабів інтеграції, тому що необхідні передумови першорядно складаються між країнами, де встановлені тісні господарські зв'язки.

За змістом інтеграція являє собою переплетення, взаємопроникнення і зрощування відтворювальних процесів країн регіону. З 1947 р. у світі було створено більш 60 інтеграційних угруповань, що визначалося цілим рядом передумов.

Таким чином, у результаті інтеграції окремі групи країн створюють між собою більш сприятливі умови для торгівлі і для міжрегіонального пересування факторів виробництва, ніж для всіх інших країн. Подібні регіональні утворення оцінюються позитивним фактором світової економіки, але за умови, що група країн, що інтегруються, лібералізуючи взаємні економічні зв'язки, не встановлює менш сприятливих, ніж до початку інтеграції, умов для торгівлі з третіми державами.

Варто зазначити, що всі процеси взаємодії, зближення, співробітництва, конкуренції мають суперечливий, діалектичний характер. Діалектика міжнародних економічних відносин полягає в тому, що прагнення економічної незалежності, укріплення національних господарств окремих країн призводить у підсумку до все більшої інтернаціоналізації світового господарства, відкритості національних економік, поглибленню міжнародного поділу праці.

Сучасні процеси розвитку МЄВ тісно взаємопов'язані з тим середовищем, в якому відбувається їх розвиток та потребує їх дослідження з точки зору системного підходу. Відомий дослідник С. Хоффман у статті «Теорія міжнародних відносин» писав: «Ідея систем безумовно має найґрунтовніше концептуальну основу. Вона дозволяє здійснити чітке розмежування між теорією міжнародних відносин і теорією зовнішньої політики, а також сприяє успішному розвитку як однієї, так і іншої»

Кожна система, в тому числі й система міжнародних відносин, пов'язана - тим, що впливає на систему і з чим вона взаємодіє.

З огляду на це, дослідження процесів, які відбуваються у міжнародному економічному середовищі є одним з найважливіших та першочергових досліджень всієї сукупності зовнішньоекономічних відносин.

Література

1. Kindleberger C. P. European Integration and the International Corporation // Columbia Journal of World Business, 1966, Vol. 1, p. 68.
2. Kindleberger C. P. European Integration and the International Corporation // Columbia Journal of World Business, 1966, Vol. 1, p. 70.
3. Stevens, G. V. G and R. E. Lipsey. Interactions between domestic and foreign investment // Journal of international money finance, 1992, Vol. 11, p. 46
4. Маконнелл. К., Брю. С. Экономикс : принципы, проблемы и политика. - М.: Республика. 1992. Т. 1
5. Основи економічної теорії/ С.В.Мочерний, С.А.Єрохін, Л.О.Каніщенко та ін. За ред. С.В.Мочерного. – К.: ВЦ «Академія», 1997.
6. Портер. М. Международная конкуренция. М.:1994
7. Киреев А.П. «Международная экономика» изд. «Международные отношения» 1999 г. Москва.